

Lokikirjan avulla opiskelija voi seurata ja arvioida omaa oppimistaan. Lääketieteen peruskoulutukseen kuuluvassa pakollisessa harjoittelussa, amanuenssipalvelussa, ei ole ollut käytössä oppimisen arvioinnin tai seurannan apuvälineitä. Tämän vuoksi Lääketieteen perustutkinnon suunnittelu-toimikunnassa perustettiin vuonna 2007 työryhmä laatimaan kyseiseen harjoitteluun liittyvää lokikirjaa. Tiedekunnan lokikirjakäytäntöjen selvittämiseksi työryhmä toteutti syksyllä 2007 lääketieteellisen tiedekunnan opetushenkilökunnalle 27 -kohtaisen verkkokyselyn. Muistutus kyselyyn vastaamisesta lähetettiin sähköpostitse viikko ensimmäisen viestin lähettämisen jälkeen. Kyselyyn vastasi yhteensä 19 henkilöä. Osa vastauksista oli annettu koko laitoksen tai oppialan puolesta.

Lokikirjojen käyttö HY:n lääketieteellisessä tiedekunnassa

Kyselyyn vastanneet kertoivat seitsemästä tiedekunnan perusopetuksessa käytettävästä lokikirjasta sekä yhdestä erikoistumisvaiheen lokikirjasta:

- Lääketieteen perusopetuksessa on käytössä kuusi lokikirjaa (Anestesiologia, käytännön jakso L4, kliininen harjoittelu, lastentaudit, naistentaudit ja synnytykset, ihotaudit ja allergologia)
- Hammaslääketieteen perusopetuksessa on käytössä yksi (kliininen hoitoharjoittelu).
- Lisäksi käytössä on Hammaslääketieteen erikoistumisen lokikirja

Olemassa olevat käytännöt

Olemassa olevaa kirjaamiskäytäntöä kutsutaan useimmiten lokikirjaksi, mutta myös nimityksiä Pieni sininen kirja ja Kliinisten taidien arviointivihko käytetään. Kyselyssä kerrotuissa lokikirjoissa käytetään valmiiksi strukturoituja osioita (rasti ruutuun tai tukkimiehen kirjanpito) ja kaikissa peruskoulutuksen lokikirjoissa kirjataan toimenpiteitä. Havainnointi, ohjattu harjoittelu ja itse tekeminen on lääketieteen peruskoulutuksen osalta erotettu yhtä lokikirjaa lukuun ottamatta. Vuorovaikutustaitoja arvioidaan kolmessa lokikirjassa, työyhteisössä toimimista kahdessa ja kirjallista työskentelyä yhdessä.

Lokikirjojen tarpeellisuus opintojaksoilla

Vastaajien (8/19) mukaan lokikirjoja tulisi käyttää perusopinnoissa kaikilla kliinisillä opintojaksoilla, joissa harjoitellaan käytännön työssä tarvittavia taitoja. Lokikirjan käyttöä toivottiin myös amanuenssijaksolle.

Tärkeimmät lokikirjaan rekisteröitävät asiat

- Tehdyt toimenpiteet
- Opiskelijan oma arviointi oppimisesta (Tietojen hankinta, käsitykset heikkouksista ja vahvuuksista alussa ja lopussa, omien kehitysalueiden ja kehittymisen havaitseminen oppimistavoitteiden laatisemassa)
- Vuorovaikutustaidot (Ihmissuhdetaidot: potilaat, omaiset, työyhteisö)
- Opettajan arviointi
- Asiat, joita opiskelijan tulisi huomioida jatkossa (kehitysalueet)
- Palaute toiminnan kehittämistä varten
- Kuvaus potilastapauksista (muutama mieleen jäänyt potilastapaus ja niiden analysoiminen)
- Opiskelun tavoitteet ja toteutuminen
- Läsnäolo
- Ongelmanratkaisukyky (erotusdiagnoosiikka ym.)

Taulukko 1 Tärkeimmät lokikirjaan rekisteröitävät asiat

Lokikirjojen käyttö kliinisessä vaiheessa (L3-5) nähtiin tarpeellisena, koska tässä vaiheessa opiskelijan tietojen, taitojen ja asenteiden odotetaan kehittyvän eniten. Myös silmätautien opetukseen kaivattiin lokikirjaa. Kyselyyn vastanneista ainoastaan yksi oli sitä mieltä, ettei lokikirjan käytölle ole tarvetta opintojen selkeään ryhmittelyyn vuoksi. Taulukossa 1 on kuvattu kyselyyn vastanneiden mielestä tärkeimmät lokikirjaan rekisteröitävät asiat. Taulukossa 2 on esitetty kirjaamisen toteuttamiseen liittyvät tulokset.

Lokikirjan kirjaamisen toteuttaminen

- Strukturoidusti (23,5% vastanneista)
- Avoimesti (23,5% vastanneista)
- Molempia menetelmiä käyttäen (47% vastanneista)

Keiden arviot lokikirjaan

Lokikirjaan tulisi ensisijaisesti kirjata opiskelijan itsensä ja opettajan tekemät arvioinnit. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että lokikirjaan olisi hyvä kerätä myös muiden terveydenhuollon ammattilaisten tekemää arviointia. Yhdessä vastauksessa mainittiin kaikkien kyselyssä esitettyjen tahojen (Opiskelija, ohjaaja, potilas, kollega, muut th-ammattilaiset) palautteen tarpeellisuus, mutta tämän toteuttaminen käytännössä nähtiin hankalana. Vastausten perusteella osastohoitajat voisivat antaa opiskelijoille työyhteisöpalautetta, myös osaston vastaavan lääkärin antamaa palautetta pidettiin hyvänä. Potilaiden osalta yleisen asiakaspalautteen katsottiin riittävän. Vastauksissa toivottiin lisäksi avustavan henkilökunnan arviointia, ja kesäkandeille toivottiin palautetta työnantajilta.

Lokikirja arvioinnin apuvälineenä

Vastausten mukaan lokikirjaa ei juurikaan käytetä suoritusarvioinnin apuna. Miellipiteet lokikirjan käyttämisessä arvioinnissa vaihtelivat: yhtäältä todettiin, ettei lokikirjaa tule käyttää opintojaksojen arviointi perusteena ja toisaalta sen arveltiin voivan toimia suuntaa antavana tai osasuorituksena. Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien ajatuksia siitä, kenelle lokikirjan tulisi jäädä opintojakson päätyttyä. Tätä on kuvattu taulukossa 3.

Kenelle lokikirjan tulisi jäädä opintojakson jälkeen

- Opiskelijalle (43,8% vastanneista)
- Tiedekunnalle (37,5% vastanneista: opetushoitajille, laitokselle, professorille, kliiniselle opettajalle)
- Molemmille (18,8% vastanneista)

Taulukko 3 Kenelle lokikirjan tulisi jäädä opintojakson jälkeen

Lokikirjojen käyttöön liittyvä koulutuksen ja tiedotuksen tarve

Kyselyn vastausten perusteella lokikirjoista kaivataan seuraavaanlaista tiedotusta ja koulutusta:

- Lyhyet kirjalliset ohjeet, lokikirjaan tutustuminen ja sen käyttäminen
- Koulutus ja asian esittely ja tiedottaminen (opetuspäivillä, kurssien alussa uusille opettajille, Peda –koulutusten yhteydessä toimintatavat ja yhteiset käytännöt selviksi)
- Tiedotus opetushoitajille (miksi lokikirjat jaetaan, miksi palauttaminen määrä-ajassa on oleellista)
- Tiedotus opettajille (lokikirjojen keskeinen sisältö, miten lokikirjat ovat osana opetusta)

Kehitysideoita lokikirjoihin

Kyselyn avoimissa kommentteissa nousi esiin lokikirjojen oppimista aktivoiva rooli, niin opiskelijoiden kuin heitä ohjaavien osalta. Lokikirjoihin kaivattiin tavoitteiden ja ydinasioiden kirjaamista. Kommentteissa esitettiin myös, että lokikirjaa tulisi markkinoida opiskelijoille enemmän oppimisen tukena kuin kontrollioimisen keinona. Lokikirjan hyödyllisyyden nähtiin toteutuvan parhaiten kun se on asianmukaisesti rakennettu, eikä liian työläs täyttää. Lokikirjoista näyttäisi kyselyn perusteella olevan varsin positiivisia kokemuksia. Sen ongelmina nähtiin kuitenkin aikapula ja vähäiset opettajaresurssit.